

Kvinnans utrymme i den offentliga sfären

En fallstudie om manlig dominans i den egyptiska
revolutionen

Louise Sundberg
Frida Ågren

Abstract

Syftet med denna fallstudie var att undersöka om kvinnorna i den egyptiska revolutionen 2011 utmanade den manliga dominansen i den offentliga sfären. Dessutom ville vi undersöka om kvinnorna använde specifika strategier för att utöka sitt utrymme i samhället. Genom en teoriprovande metod undersökte vi den manliga dominansens förklaringskraft i revolutionen och identifierade fyra kvinnliga strategier för kvinnor att ta utrymme. Dessa strategier var kvinnlig könsidentitet som strategi, moderlighet som strategi, sociala medier som strategi och rättigheter och budskap som strategi. Vi kom fram till att kvinnorna i den egyptiska revolutionen utmanade, upprätthöll och utnyttjade den manliga dominansen för att ta utrymme i samhället.

Nyckelord: Manlig dominans, egyptiska revolutionen, kvinnliga strategier, offentlig sfär, kvinnligt utrymme.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Disposition	1
2 Metod	3
2.1 Definitioner och avgränsningar	3
2.2 Material	3
2.2.1 Teorier	3
2.2.2 Empiri	4
2.3 Tillvägagångssätt	4
3 Teorier	6
3.1 Manlig dominans	6
3.2 Kvinnans roll i revolutioner	6
3.3 Kvinnliga strategier i revolutioner	7
3.3.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi	7
3.3.2 Moderlighet som strategi	7
3.3.3 Sociala medier som strategi	8
3.3.4 Rättigheter och budskap som strategi	8
3.4 Kvinnans roll efter revolutioner	8
4 Empiri	10
4.1 Kvinnornas roll i den egyptiska revolutionen	10
4.2 Kvinnliga strategier i den egyptiska revolutionen	10
4.2.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi	10
4.2.2 Moderlighet som strategi	11
4.2.3 Sociala medier som strategi	11
4.2.4 Rättigheter och budskap som strategi	11
4.3 Kvinnornas roll efter den egyptiska revolutionen	12
5 Analys	13
5.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi	13
5.2 Moderlighet som strategi	14
5.3 Sociala medier som strategi	14
5.4 Rättigheter och budskap som strategi	14
5.5 Kvinnornas roll i och efter den egyptiska revolutionen	15

5.6	Slutsats	16
6	Diskussion	17
6.1	Metod	17
6.1.1	Definitioner och avgränsningar	17
6.1.2	Material	18
6.1.2.1	Teorier	18
6.1.2.2	Empiri	18
6.1.3	Tillvägagångssätt	19
6.2	Slutsats	20
6.3	Vidare forskning	21
7	Referenslista	23
8	Bilaga	26

1 Inledning

Historiskt sett går det att vittna om hur revolutioner har förändrat samhällen. Revolutioner påverkar både män och kvinnor men ofta har männen stått i centrum för de ageranden som startat och fört revolutionen framåt. Kvinnorna har förpassats till periferin och blivit understuderade som aktörer i revolutioner. Vad är egentligen kvinnornas roll i revolutioner? Finns det faktorer i revolutioner som ger kvinnor större möjligheter att utmana den traditionellt manliga dominansen i samhället? Speglas deras ageranden i den traditionella bilden av kvinnan? Använder de särskilda strategier för att få sina röster hörda? I den här studien vill vi undersöka om kvinnornas möjligheter att ta plats i den offentliga sfären förändrades i Egypten under revolutionen 2011. Vi kommer att analysera fallet Egypten med hjälp av teorier om kvinnors ageranden i revolutionära tider i olika delar av världen. *Frågeställningen* är således: Utmanade kvinnorna den manliga dominansen i den offentliga sfären i den egyptiska revolutionen?

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka kvinnors ageranden i den egyptiska revolutionen. Vi har valt att studera en revolution eftersom det är ett tidsförlopp som innebär stora samhällsförändringar. Under revolutioner ifrågasätts rådande samhällsstrukturer, auktoritära regimer kan konfronteras och segregeringar och orättvisor kommer upp till ytan. Revolutioner skapar en debatt om folkets rättigheter och olika samhällsgruppers möjligheter att ta plats i den offentliga sfären. Vi har valt den egyptiska revolutionen för att Egypten har starka patriarkala strukturer, och vi anser att en debatt om folkets rättigheter blir intressant i ett land där män och kvinnor inte är jämställda. Vi tror att patriarkala strukturer och den manliga dominansen påverkar kvinnors ageranden i revolutioner. Vi vill med hjälp av vår frågeställning fylla ett understuderat område om kvinnors närvaro och ageranden i revolutioner, och undersöka huruvida kvinnor utmanar den manliga dominansen i ett revolutionärt sammanhang.

1.2 Disposition

Vi kommer att inleda denna studie med ett metodavsnitt där vi kommer att definiera relevanta begrepp, redogöra för vårt material och beskriva hur vi har valt att gå tillväga. Därefter kommer vi att presentera våra teorier. I empiridelen

kommer vi att lägga fram vårt fall som därefter kommer att analyseras så att vi kan dra en slutsats kring vår frågeställning. I diskussionen kommer vi att föra en diskussion kring vår metod, vår slutsats och vidare forskning.

2 Metod

2.1 Definitioner och avgränsningar

Vår frågeställning är inriktad på den egyptiska revolutionen men vi kommer att analysera vårt fall med hjälp av teorier baserade på olika revolutioner. Vi har valt att definiera *revolution* som ett händelseförlopp med massdemonstrationer, protester och våldsamma såväl som fredliga politiska uttryck som människor använder för att uppnå rättvisa i samhället (Henderson & Jeydel, 2007: 76).

När vi studerar kvinnor i den egyptiska revolutionen kommer vi att titta på deras roll i samhället. Med kvinnans roll menar vi det utrymme kvinnan tar, alternativt blir tilldelad. När vi talar om *utrymme* menar vi de möjligheter kvinnan har att uttrycka sig och att ta plats i samhället. Vi menar att dessa indikatorer innebär makt i samhället, ett medel vi tror att kvinnan behöver för att utmana den manliga dominansen. Ett val vi har gjort är att inte inkludera kvinnans roll i den privata sfären eftersom vi enbart är intresserade av hennes engagemang i politiska budskap och hennes deltagande i demonstrationer och protester, något vi fortsättningsvis kommer att benämna som den *offentliga sfären*. Med den här avgränsningen fokuserar vi endast på en arena i samhället där kvinnan kan ta utrymme, och vi kan därmed gå på djupet av kvinnors ageranden i just en revolution.

I en revolution tror vi att det går att identifiera olika taktiker som kvinnan använder för att ta utrymme i den offentliga sfären. Dessa taktiker kommer vi fortsättningsvis att benämna som *kvinnliga strategier*. Vi har valt att definiera kvinnliga strategier med hjälp av Beckwiths definition av begreppet strategi; en taktik för att uppnå önskad effekt genom ett visst agerande (2007: 315). För att betona att aktörerna i dessa strategier är kvinnor har vi valt att kalla dessa strategier för kvinnliga strategier.

Vi kommer i vår studie att använda singularformen kvinna när vi talar om henne teoretiskt, och pluralformen kvinnor när vi talar om dem som faktiska aktörer i Egypten.

2.2 Material

2.2.1 Teorier

Vi har valt att analysera kvinnans roll i egyptiska revolutionen utifrån ett feministiskt perspektiv med utgångspunkt i den manliga dominansen. Den

manliga dominansen är en modell som Iris Marion Young, tidigare professor i statsvetenskap vid University of Chicago, har lagt fram. Vi har valt att utgå från en feministisk teoretiker för att detta perspektiv belyser och ifrågasätter den maskulina normen och kvinnans frånvaro i samhället. Genom att identifiera patriarkala strukturer har vi kunnat studera om och på vilket sätt kvinnorna utmanade den manliga dominansen i den egyptiska revolutionen.

Vi har studerat tidigare revolutioner och liknande stora samhällsförändringar runt om i världen för att se hur kvinnor har agerat eftersom vi ville undersöka om dessa ageranden gick att återse hos kvinnorna i den egyptiska revolutionen.

2.2.2 Empiri

Vår empiri består främst av samtida nyhetsrapporteringar för att komma så nära verkligheten i Egypten som möjligt. För att få en bred och mångsidig medial bild har vi använt oss av ett flertal etablerade nyhetskällor. Vi har samplat empiri från år 2011, framförallt från den tidsperiod då revolutionen pågick, för att undvika efterkonstruktioner i media.

Vi har även genomfört en telefonintervju med Sofia Zitouni från jämställdhetsorganisationen Kvinna till Kvinna. Organisationen arbetar för fred, säkerhet och stabilitet, bland annat för att förbättra kvinnors rättigheter i Egypten (Kvinna till Kvinna, 2012). Vi valde att kontakta Kvinna till Kvinna eftersom de kunde ge oss en inblick i vilka utmaningar kvinnor stod inför i det egyptiska samhället. Eftersom Zitouni är samordnare för Egypten och Jordanien, har hon en kontinuerlig kontakt med kvinnor i Egypten och därför tänkte vi att hon kunde ge oss en representativ bild av kvinnors situation där.

2.3 Tillvägagångssätt

Vi har valt att genomföra en teoriprovande fallstudie för att undersöka om kvinnorna i den egyptiska revolutionen utmanade den manliga dominansen. Den teori vi har provat är den manliga dominansen och för att testa vår teoris förklaringskraft har vi undersökt kvinnans utrymme. Vi har identifierat viktiga begrepp inom den manliga dominansen för att upptäcka strukturella faktorer som begränsar kvinnans utrymme i samhället. Därefter har vi identifierat kvinnliga strategier kvinnan använder i en revolution som kan utmana den manliga dominansen.

Med hjälp av empiri från vårt fall har vi analyserat huruvida kvinnorna med hjälp av kvinnliga strategier utmanade den manliga dominansen i den egyptiska revolutionen eller inte. För att belysa hur kvinnornas roll såg ut i och efter revolutionen har vi kontrasterat dessa tillfällen för att komma åt om det finns några faktorer i revolutioner som underlättar kvinnors möjligheter att ta utrymme. För att stärka vår empiri om kvinnornas situation i Egypten har vi genomfört en semistrukturerad telefonintervju (se Bilaga) med en samordnare för en svensk

icke-statlig jämställdhetsorganisation. Vi tog först kontakt med intervjupersonen Sofia Zitouni via e-mail från organisationen Kvinna till Kvinnas hemsida, intervjupersonen föreslog då dag och tid för en telefonintervju. I brist på inspelningmöjligheter valde vi att föra anteckningar under intervjuens gång. Efter intervjun jämförde vi anteckningar med varandra och kontrollerade att vi hade lika uppgifter och hade uppfattat respondenten på samma sätt. För att garantera att vi uppfattade respondenten korrekt lät vi henne godkänna de delar av uppsatsen där hennes uttalanden använts som empiri.

3 Teorier

3.1 Manlig dominans

I samhället finns det genusstrukturer som reproducerar maskulina och feminina roller. Dessa genusstrukturer motiverar individer till ett särskilt agerande och påverkar deras möjligheter till agerande i samhället. Genusstrukturer formar även en manlig dominans som placerar kvinnan i en underordnad position där hon förväntas följa mannens order. Mannen är överordnad kvinnan både som ledare och beskyddare. (Young, 2007:142,144)

Young menar att den manliga dominansen medför en beskyddarlogik som innebär att den överordnade mannen är beskyddare och att den underordnade kvinnan blir beskyddad. Young bygger sin beskyddarlogik på Patemans teori om patriarkatet, en hierarki där mannen är överordnad kvinnan (2007: 146). Beskyddarlogiken innebär att mannen ger beskydd i utbyte mot kvinnans lojalitet och lydnad. Mannen kan därför rättfärdiga sin makt och kontroll över kvinnan, han ger henne beskydd och kvinnan ifrågasätter inte mannens överordning eftersom hon blir beskyddad. Mannens dominerande kontroll tvingar kvinnan att ta avstånd från eget beslutsfattande, hon blir därmed passiv och ses som underordnad (2007: 144-145).

3.2 Kvinnans roll i revolutioner

Patriarkala strukturer i samhället gör att mannen intar maktpositioner, beslutsfattande positioner och ledarroller även under revolutioner (Maggard, 1990: 90, 99). Dessa patriarkala strukturer påverkar också mannen att organisera sig för att beskydda den svaga kvinnan i en revolution (Henderson & Jeydel, 2007: 89). Dock är revolutioner beroende av ett enat folk. För att kunna genomföra större nationella och samhälleliga förändringar, såsom att störta en auktoritär regim, krävs ett mobiliserat folk och därför inkluderas även kvinnan (Benallègue, 1983:704; Henderson & Jeydel, 2007: 73). Kvinnan tar dock del av revolutionen på ett könssegregerat sätt och tenderar att enbart tilldelas stödjande positioner (Henderson & Jeydel, 2007: 73). När mannen inkluderar kvinnan i revolutionen får hon automatiskt också ett utökat utrymme i samhället, om än på mannens villkor (Benallègue, 1983:704).

Ofta lockas kvinnan att delta i revolutioner med löften om jämlikhet, bättre levnadsstandard och mer acceptans i samhället (Henderson & Jeydel, 2007: 97; Molyneux, 1985: 186). Ett återkommande mönster är att kvinnan inkluderas i

revolutioner så länge hon är till hjälp för mannen. Efter revolutionens slut förväntas hon däremot att gå tillbaka till den stereotypa underordnade positionen, kvinnan exkluderas och marginaliseras återigen (Henderson & Jeydel, 2007: 90, 97). Samtidigt menar Henderson och Jeydel att när kvinnan är inkluderad i en revolution uppmärksammas rörelsen mer världen över. Rörelsen uppfattas som mer betydelsefull och legitim eftersom hela nationen mobiliserar sig (2007: 89).

3.3 Kvinnliga strategier i revolutioner

På grund av den manliga dominansen, patriarkala strukturer och kvinnans exkludering från den politiska sfären möter kvinnor särskilda utmaningar i revolutioner vilket leder till ett utformande av kvinnliga strategier (Beckwith, 2007:318). Vi har identifierat fyra kvinnliga strategier som bygger på påvisade mönster av kvinnligt agerande i revolutionära sammanhang.

3.3.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi

Kvinnor kan anspela på sin kvinnliga könsidentitet och inta en typiskt feminin roll i revolutioner. De kan gruppera sig i egenskap av att vara mödrar, fruar eller systrar genom att skapa en gemensam identitet (Burns, 2012:18; Payne, 1990: 102).

Kvinnan uppfattas ofta som apolitisk och icke-våldsam och utgör därför ett mindre hot än mannen, vilket gör att hon kan konfrontera motstånd med andra taktiker än mannen (Henderson & Jeydel, 2007: 53; Richter- Devroe, 2012:189). Eftersom kvinnan inte misstänks engagera sig politiskt kan hon delta aktivt i en revolution och mobilisera demonstranter utan att uppfattas som ett politiskt hot mot varken män eller regimen (Henderson & Jeydel, 2007: 88-89, 53-54).

3.3.2 Moderlighet som strategi

Bilden av kvinnan som moderlig och huslig återspeglas i hennes agerande i revolutioner som en omhändertagande aktör (Burns, 2012:1). Kvinnan kan ta ett steg in i den offentliga sfären genom att anspela på sin mödraroll (Richter-Devroe, 2012:193). Hon kan med större legitimitet kräva utrymme i egenskap av att vara en omhändertagande mor utan att gå emot den rådande stereotypen att hon inte ska ta plats i samhället (Henderson & Jeydel, 2007: 53-54). Kvinnan blir en delaktig aktör i revolutionen genom att inta typiskt moderliga uppgifter såsom att erbjuda vård och mat till demonstranter (Henderson & Jeydel, 2007: 88-89). Winegar menar att kvinnan i hemmet utgör en lika viktig roll som de demonstrerande eftersom hon upprätthåller en trygg oas för familjen (2012: 69).

3.3.3 Sociala medier som strategi

Internet är en plats för att skapa en anonym identitet (Daly, 2010:71). Sociala medier såsom Facebook, Twitter, bloggar och YouTube är Internetbaserade medium som gör det möjligt att interagera med andra internetanvändare (Joseph, 2012: 146-148). Med hjälp av hashtags, som indikerar att ett inlägg är relaterat till ett särskilt ämne, kan användare lättare navigera mellan flöden av textinlägg, videor och bilder (Joseph, 2012: 148-149). Joseph belyser också att sociala medier många gånger är gratis och därför tillgängligt för alla, oberoende av klasstillhörighet och andra samhällsgrupperingar (2012: 149). I revolutioner har sociala medier använts för att formera grupper, mobilisera, aktivera och engagera människor (Daly 2010:71).

3.3.4 Rättigheter och budskap som strategi

Eftersom kvinnan historiskt sett har getts lite utrymme i revolutioner engagerar hon sig i sociala rörelser som kämpar för demokrati och mänskliga rättigheter i hopp om att kunna inkludera jämlikhet och kvinnors rättigheter (Middleton-Detzer m.fl., 2011:107). När kvinnan engagerar sig i demokratiska, ekonomiska, politiska och sociala frågor som gynnar allmänheten får hennes initiativ mer stöd från mannen. Genom att kvinnan utnyttjar starka slagord som solidaritet och demokrati i en revolution aktiveras hela samhället vilket ger en större genomslagskraft än jämlikhetsfrågor (Henderson & Jeydel, 2007: 76, 81; Middleton-Detzer m.fl., 2011:107).

Richter-Devroe menar att kvinnor även använder religion som ett verktyg för att engagera andra kvinnor politiskt. Religiösa budskap innehåller välbekanta ord och namn och blir därmed ett tryggt språk att kommunicera på för att locka ut fler kvinnor från sina hem (2012:194). Payne (1990: 102, 164-165) stärker denna teori genom att hävda att religion kan motivera kvinnor till att göra sina röster hörda tillsammans.

3.4 Kvinnans roll efter revolutioner

Sociala strukturer är svåra att förändra men revolutioner tenderar att leda till en större medvetenhet om rådande könsstereotyper i samhället och utökar även till viss del kvinnans möjligheter inom den offentliga sfären (Henderson & Jeydel, 2007: 97). Revolutioner medför också ofta ett större politiskt intresse bland kvinnor (Maggard, 1990: 95) och en ny regim innebär nya möjligheter att omförhandla sitt utrymme i samhället (Henderson & Jeydel, 2007: 91). Även om kvinnor integrerar könsfrågor redan i början av revolutionen förblir dessa frågor ofta sekundära och resulterar därför enbart i mindre förändringar i könsroller och knappast någon ökad status för kvinnor (Maggard, 1990: 99-101). Kvinnans

bidrag till revolutioner resulterar således inte alltid i mer jämställdhet i samhället (Stewart, 2008:500).

4 Empiri

4.1 Kvinnornas roll i den egyptiska revolutionen

Under revolutionen kom ständiga nyhetsrapporteringar om kvinnors deltagande. Rice med flera rapporterar att kvinnor medverkade i såväl protester, demonstrationer och hungerstrejker på Tahrirtorget i Kairo (2011, the Guardian). Den traditionella bilden av den arabiska kvinnan som underordnad och passiv kom under revolutionen att förändras och kvinnan uppfattades istället som "the Muslim, the mother, the soldier, the protester, the journalist, the volunteer, the citizen" (Rice m.fl., 2011, the Guardian). Vissa män välkomnade kvinnornas insatser för att störta regimen (Rice m.fl., 2011, the Guardian). Andra män, framförallt inom de mansdominerande moskéerna, försökte få kvinnor att stanna hemma av rädsla för att de skulle komma till skada eller utsättas för sexuella trakasserier (Rice m.fl., 2011, the Guardian; Krajeski, 2011, Slate).

Trots att Egypten har en starkt patriarkalisk familjetradition där mannen ofta kontrollerar familjen menar den egyptiska kvinnliga människorättsaktivisten och demonstranten Nawal el Saadawi att kvinnor kände sig som jämlikar med män på Tahrirtorget (Saadawi citerad i Socolovsky, 2011, Voice of America). Sofia Zitouni från organisationen Kvinna till Kvinna hävdar i en intervju att "kön blev oviktigt" under den egyptiska revolutionen (Intervju, 2013). Vidare berättar en kvinnlig demonstrant i Egypten "but of course women were there in Tahrir Square. I was there, because I'm Egyptian. Everyone was there. You really felt we were all one" (Power, 2011, Time). Zitouni förstärker denna bild när hon berättar om hur män och kvinnor stod tillsammans i Egypten och demonstrerade sida vid sida (Intervju, 2013).

4.2 Kvinnliga strategier i den egyptiska revolutionen

4.2.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi

Kvinnor uppmuntrade männens deltagande i demonstrationer genom att anspela på sin underlägsenhet. Den kvinnliga frontfiguren Asmaa Mahfouz sa i revolutionens inledande skede "if you have any honour or dignity as a man, come and protect me and other girls in the protest" (YouTube, 2011).

Väl på Tahrirtorget delade kvinnor ut kyssar och kramar till demonstranter, soldater och poliser (Bialer, 2011, Huffington Post). Flera kvinnliga demonstranter påpekade att männen var varsamma i demonstrationerna för att inte

skada kvinnorna och bad om ursäkt om de råkade knuffas i trängseln (Bialer, 2011, Huffington post; Saoub, 2011, DW-world).

4.2.2 Moderlighet som strategi

Kvinnor i alla åldrar engagerade sig tillsammans i revolutionen trots att de inte kände varandra sedan tidigare (Saoub, 2011, DW-world). På Tahrirtorget kunde man se kvinnorna utföra omhändertagande uppgifter som att förse demonstranterna med filter, mat, dryck och mediciner (Bialer, 2011, Huffington Post; Rice m.fl., 2011, the Guardian; Saoub, 2011, DW-world). Den omhändertagande sidan visade sig även i kvinnornas faktiska deltagande då de hävdade att demonstrationerna var för deras barns och barnbarns framtid (Saoub, 2011, DW-world) och när kvinnor uppmuntrade varandra att gå ut och kämpa för sina familjers rättigheter (Fridh Kleberg, 2011, Dagens Nyheter). En kvinnlig höggravid demonstrant menade att hennes deltagande i demonstrationerna var viktigt för hennes kommande barns skull (Bialer, 2011, Huffington Post).

4.2.3 Sociala medier som strategi

Kvinnor använde aktivt Internet och sociala medier som Facebook, bloggar och YouTube för att uppmanna till demonstrationer och massmobiliseringar (Bialer, 2011, Huffington Post; Power, 2011, Time). En kvinnlig demonstrant sa "[...] online [...] they never care if you are a man or a woman, [...] They just care about your point of view and really focus on what you say, [...]" (Bortot, 2011, IIP digital). En annan kvinnlig demonstrant menar att sociala medier blev ett verktyg för kvinnor att uttrycka sig i frågor de inte kunde tala om offentligt (Riggen-Ransom, 2011, Pop Tech).

Alldeles innan revolutionens start spred sig hashtagen #jan25 snabbt i Egypten, vilket både mobiliserade lokalbefolkningen till massdemonstrationer och uppmärksammade omvärlden om de kommande protesterna (Joseph, 2012: 161).

4.2.4 Rättigheter och budskap som strategi

För att påvisa orättvisor i samhället använde sig kvinnor av budskap från Koranen och internationell lag om mänskliga rättigheter (Power, 2011, Time). Samtidigt hade den egyptiska revolutionen ledord som stod för ett enat folk, där män och kvinnor var likvärdiga, och uttryckte "bröd för alla", "jämlighet", och "social rättvisa" (Zitouni, Intervju 2013). Det fanns en nationell uppfattning om att män och kvinnor skulle störta diktaturen gemensamt och tillsammans kämpa för mänskliga rättigheter (Korrespondenterna, 2013).

4.3 Kvinnornas roll efter den egyptiska revolutionen

Trots att män och kvinnor demonstrerade som likvärdiga egyptiska medborgare blev kvinnorna marginaliserade efter revolutionen. En kvinnlig demonstrant hävdade "the men were keen for me to be here when we were demanding that Mubarak should go. But now he has gone, they want me to go home" (Rice m.fl., 2011, the Guardian). Efter revolutionen i Egypten tystades kvinnornas röster ner och attityden mot kvinnor förändrades (Middleton-Detzer m.fl., 2011:106).

Av 135 länder rankades Egypten året innan revolutionen som det 125:e landet med mest skillnader mellan män och kvinnors möjligheter i samhället. Under revolutionen förbättrades förhållandena och Egyptens rank steg till 123:e, men året därpå ökade skillnaderna mellan män och kvinnor igen och Egypten sjönk till en 126:e plats (Hausmann m.fl., 2012:9).

När kvinnor försökte inkludera kvinnors rättigheter i den nya regimen tryckte männen ner dem och hävdade att den politiska förändringen som revolutionen ledde till var en tid för enbart nationella intressen (Power, 2011, Time). Kvinnor fick höra, "Look what you've got. What more do you want?" (Rice m.fl., 2011, the Guardian). Kvinnor var inte längre välkomna att uttrycka sitt politiska missnöje offentligt, Amnesty International rapporterade om trakasserier och överfall på kvinnliga demonstranter bara dagar efter regimen fall (Amnesty International, 2011).

Samtidigt menar vissa kvinnor i Egypten att deras bidrag i revolutionen har lett till en utökad roll och högre acceptans i samhället (Rice m.fl., 2011, the Guardian). Zitouni menar att kvinnors utrymme har förändrats efter revolutionen genom att media visar en större rapportering kring kvinnofrågor. Vidare berättar Zitouni att revolutionen i Egypten har förändrat typen av utmaningar kvinnan står inför i samhället, hon kämpar nu för att behålla sina rättigheter och det utrymme hon fick under revolutionen (Intervju 2013).

5 Analys

Vi har med vår teori och empiri lagt fram en bild av hur kvinnor, med hjälp av olika strategier tog utrymme i den egyptiska revolutionen. Vi har upptäckt mönster gällande kvinnliga strategier, och hur dessa anspelar på patriarkala strukturer och den manliga dominansen. Mannens överordning och kvinnans underordning är tydlig i Egyptens patriarkala samhälle, vilket har gjort det svårt för kvinnor att legitimt ta utrymme i den offentliga sfären. I och med kvinnors aktiva deltagande i revolutionen har deras stereotypa roll ifrågasatts.

Vi kommer att analysera om och på vilka sätt de egyptiska kvinnorna utmanade den manliga dominansen i revolutionen utifrån de kvinnliga strategier vi har identifierat, samt analyserat kvinnornas roll i jämfört med kvinnornas roll efter revolutionen.

5.1 Kvinnlig könsidentitet som strategi

Vi har sett att revolutioner skapar ett tillfälle för kvinnor att förändra sina möjligheter att synas mer i samhället. Den egyptiska revolutionen moderniserade kvinnornas roll och de gick från att vara passiva till aktiva. Kvinnorna utmanade den manliga dominansens patriarkala strukturer genom sitt faktiska deltagande som politiska motståndare och blev mer självständiga från männen. Eftersom kvinnan ofta uppfattas som oskyldig och apolitisk, och genom att kvinnorna i Egypten visade ömhet och anspelade på sina behov av att beskyddas i revolutionen, såg männen troligtvis kvinnornas engagemang som ofarligt. Genom att kvinnorna anspelade på sin stereotypa könsroll kunde de obemärkt föra in sina politiska intressen i revolutionen. Männen tillät kvinnorna att uttrycka sig då de inte hotade den manliga dominansen utan upprätthöll den. Efter revolutionen tilläts inte kvinnornas politiska engagemang längre, de motades bort eftersom de fortsatte att uttrycka enbart kvinnliga rättigheter vilket vi tror hotade männens överordnade position som ledare. Männen försökte återigen göra kvinnorna passiva.

De egyptiska kvinnorna utmanade den maskulina beskyddarrollen under revolutionen genom att aktivt delta i demonstrationerna istället för att stanna hemma under männens beskydd. Samtidigt använde kvinnorna männens beskyddarinstinkt genom att uppmana de att komma ut och beskydda kvinnorna under demonstrationerna. Kvinnorna anspelade då på behovet av att beskyddas och kunde aktivt delta i revolutionen samtidigt som männens beskyddarroll upprätthölls. Kvinnornas inkludering i den offentliga sfären var således på

männens villkor, endera om de utmanade eller upprätthöll den manliga dominansen.

5.2 Moderlighet som strategi

I den manliga dominansen särskiljer sig mannen från den stereotypa kvinnan vilket gör att kvinnan placeras i en egen grupp. Vi menar att kvinnorna kunde utnyttja detta utanförskap för att organisera sig på egen hand. Genom att engagera sig i stereotypiskt kvinnliga uppgifter och anspela på det moderliga ansvaret kunde egyptiska kvinnor delta i revolutionen utan att hota den manliga dominansen.

Eftersom kvinnor i alla åldrar engagerade sig tillsammans trots att de inte kände varandra sedan tidigare tror vi att kvinnorna fann en samhörighet och en gemensam identitet i den omhändertagande rollen och att denna gemenskap kunde bilda en politisk formation. Vi tror att kvinnornas gemenskap i revolutionen skapade en trygg plattform där de kunde uttrycka sina åsikter och tillsammans ifrågasätta den manliga dominansen.

5.3 Sociala medier som strategi

Genom att uttrycka sig i sociala medier, där kön inte alltid kan identifieras eftersom Internet är en anonym plats, tror vi att kvinnorna i Egypten blev mer jämlika männen. Dock kan man fråga sig om den här strategin är tillgänglig för alla kvinnor då den kräver läs- och skrivkunighet och en tillgång till Internet. För att ta del av denna strategi krävs det en viss levnadsstandard och strategins möjligheter att ge alla kvinnor större utrymme i den offentliga sfären kan därmed ifrågasättas. Vi finner dock belägg i nyhetsrapporteringar om att sociala medier var en lyckad och betydelsefull kvinnlig strategi i den egyptiska revolutionen.

Vi menar att sociala medier var ett könsneutralt medel som gynnade kvinnors möjligheter till agerande. Kvinnornas användande av ett könsneutralt medel menar vi utmanade den manliga dominansen i revolutionen eftersom patriarkatets över- och underordning suddades ut.

5.4 Rättigheter och budskap som strategi

Vi menar att eftersom kvinnornas stöd behövdes i revolutionen förändrades samhällets syn på kvinnan till att bli mer jämlik mannen. Detta är något som kvinnliga demonstranter själva har bekräftat i nyhetsrapporteringar. Vi tror att revolutionens slagord, som stod för gemensamma intressen och könsneutrala

rättigheter, gjorde att kvinnorna kunde ta del av budskapen på samma villkor som männen. Kvinnorna blev därmed inkluderade i samhällets intressen.

Även religion och religiösa budskap gjorde att kvinnor kunde legitimera sitt utrymme i den offentliga sfären. Vi tror att denna strategi var framgångsrik eftersom Egypten är ett land med en stark tro. Med en stark tro blir religiösa budskap mer betydelsefulla vilket gör att människor tar åt sig innehållet mer än om dessa budskap hade uttryckts i ett land med en svagare tro.

Vi anser att rättigheter och budskap som strategi är ett könsneutralt medel, eftersom det ifrågasatte patriarkala strukturer och gjorde män och kvinnor mer jämställda i det egyptiska samhället, vilket utmanade den manliga dominansen.

5.5 Kvinnornas roll i och efter den egyptiska revolutionen

Vi har kommit fram till att kvinnor i den egyptiska revolutionen använde kvinnliga strategier för att utöka sitt utrymme och ifrågasätta den manliga dominansen i samhället. Kvinnornas politiska deltagande och aktiva demonstrerande accepterades eftersom revolutionen krävde ett samlat folk för att störta regimen. Kvinnors deltagande i den egyptiska revolutionen resulterade emellertid inte i mer jämlikhet. Efter regimen fall förlorade kvinnorna den respekt de hade fått under revolutionen och deras utrymme i samhället begränsades återigen. Det var tydligt hur männen endast inkluderade kvinnorna i politiska frågor för att föra fram sina egna intressen men exkluderade kvinnorna när de uttryckte egna rättigheter. Det visar att kvinnan inte kan bestämma över sitt utrymme så länge den manliga dominansen har en över- och underordning. Eftersom mannen är överordnad tror vi att männens intressen framställdes som de viktigaste i samhället vilket gjorde att dessa uppfattades som nationens intressen. Vi tror att revolutionen i Egypten representerades av nationens, och därmed männens, intressen. Det är därför svårt att påstå att kvinnornas politiska engagemang i den egyptiska revolutionen bröt den manliga dominansen.

Vi menar dock att de kvinnliga strategierna var framgångsrika i den egyptiska revolutionen eftersom det var en tid då kvinnorna behövdes och att kvinnorna då kunde utnyttja revolutionens behov av deras deltagande. Upprätthållandet av den manliga dominansen blev mindre viktig när folket var tvunget att vara enat för att störta regimen. Efter revolutionen behövde männen inte längre kvinnornas stöd, kvinnornas politiska engagemang kom då att uppfattas som ett hot mot den manliga dominansen. Vi tror att männens behov av kvinnornas stöd i revolutionen var en faktor som underlättade kvinnornas möjligheter att utmana den manliga dominansen.

5.6 Slutsats

I vår analys har vi kommit fram till att kvinnornas utrymme i den offentliga sfären och deras inkludering i den egyptiska revolutionen var på männens villkor. Vi har sett att kvinnorna i Egypten utmanade den manliga dominansen genom att de deltog politiskt, skapade egna politiska formationer och använde könsneutrala medel. Vi har även sett att kvinnorna upprätthöll den manliga dominansen genom att både anspela på sina underordnade roller och männens beskyddarroller.

I den egyptiska revolutionen *tog* kvinnorna utrymme i den offentliga sfären genom att *utmana* den manliga dominansen och *fick* utrymme genom att *upprätthålla* den manliga dominansen. Genom att upprätthålla patriarkala strukturer legitimerades och accepterades kvinnornas utökade utrymme i samhället under revolutionen. Efter revolutionens slut utmanade kvinnorna den manliga dominansen mer, då de uttryckte kvinnliga rättigheter och inte längre upprätthöll den kvinnliga rollen som underordnad och lydig mannen. Efter revolutionen fick kvinnor inte längre utrymme, vi tror att det beror på att männen inte längre behövde deras politiska deltagande. Kvinnorna stod inför större utmaningar att ta utrymme, vi tror att det beror på att männen inte längre legitimerade kvinnornas politiska aktivitet eftersom det trotsade den manliga dominansen.

Vi har kommit fram till att kvinnor i den egyptiska revolutionen delvis utmanade den manliga dominansen, samtidigt som de upprätthöll den. Vi menar att kvinnorna *utnyttjade* den manliga dominansen för att ta utrymme i den offentliga sfären. Med utnyttjade menar vi att kvinnorna undermedvetet drog nytta av patriarkala strukturer genom att anspela på både sina egna och männens förväntade könsroller. Kvinnorna utnyttjade således den manliga dominansen med hjälp av kvinnliga strategier och männens behov av kvinnornas stöd för att bli inkluderade i den egyptiska revolutionen.

6 Diskussion

6.1 Metod

6.1.1 Definitioner och avgränsningar

Vi har definierat utrymme som en möjlighet att uttrycka sig och att ta plats, vilket vi tycker är lämpliga indikatorer att mäta under en revolution. Genom medias rapportering kunde vi konkret titta på hur kvinnorna uttryckte sig och tog plats i form av närvaro och deltagande i de egyptiska demonstrationerna. Vår definition av utrymme är även lämplig för kvinnans utmanande av den manliga dominansen då vi undersökte hur de egyptiska kvinnorna ifrågasatte männens kontroll över dem när de tog plats i den offentliga sfären. Dessa aspekter ger vår begreppsdefinition god validitet. Vår definition av utrymme som möjligheten att uttrycka sig och att ta plats menar vi också innebär makt, men denna definition kan vara diskutabel. Makt kan också innebära respekt och för att kunna komma åt den aspekten av makt hade vi behövt ett verktyg för att mäta acceptans och attityd till kvinnor. Ett sådant verktyg hade kunnat vara djupintervjuer med både män och kvinnor som var på plats under revolutionen.

För att anpassa offentlig sfär till just ett revolutionärt sammanhang valde vi att definiera begreppet som en arena för politiska budskap, demonstrationer och protester. Vi gjorde denna avgränsning eftersom vi enbart ville fokusera på kvinnors ageranden och deras lokala politiska aktiviteter i den egyptiska revolutionen. En konsekvens av vår avgränsning är att vi endast når politiska aktiviteter på gatan, och vi valde i och med det bort den politik som sker på parlamentnivå eller i hemmet.

Våra definitioner av utrymme och offentlig sfär är anpassade efter ett revolutionärt sammanhang, men eftersom de strategier vi har identifierat går att finna även i sammanhang som inte är revolutionära valde vi att utgå från en etablerad definition. Vi ansåg att strategier var ett så pass centralt begrepp i vår studie att vi ville försäkra oss om att vi gav begreppet en erkänd innebörd. Begreppsvaliditeten stärks av att vi använt en etablerad definition. Vårt val att tala om strategier som kvinnliga strategier kan anses vara en snäv avgränsning av vilka strategier som kvinnan kan använda sig av. Men vi vill poängtera att även strategier som av tradition inte anses stereotypiskt kvinnliga kan inkluderas i denna definition så länge kvinnor är huvudaktörerna.

6.1.2 Material

6.1.2.1 Teorier

Genom vårt val att utgå från en feministisk teoretiker kom vi åt annars dolda patriarkala strukturer. Om vi hade inkluderat ett alternativt perspektiv där manlig dominans är accepterat, som i vissa religioner, hade vi kunnat komma åt alternativa förklaringar till kvinnans roll i samhället. Det feministiska perspektivet vi har använt oss av ifrågasätter den manliga dominansen och tillåter oss att hitta strategier för kvinnan att ta utrymme i samhället. Det alternativa perspektivet hade inte sett kvinnan som möjlig aktör på samma sätt utan hade troligtvis reproducerat kvinnan som underordnad och passiv.

Eftersom kvinnans roll i revolutioner är understuderad finns det få generella teorier om kvinnliga strategier för att ta utrymme. Vi har utformat våra kvinnliga strategier utifrån rapporter om olika revolutioners händelseförlopp där vi har identifierat kvinnlig närvaro. Vår indelning av olika slags kvinnliga strategier kan därför ifrågasättas. Vi anser dock att vi har funnit tillräckligt starka teoretiska belägg på rapporterade mönster om kvinnors ageranden för att göra dessa indelningar.

6.1.2.2 Empiri

Vår empiri består framförallt av nyhetsrapporteringar och uttalanden från en telefonintervju med Sofia Zitouni. Vi har valt att vara restriktiva med att använda egyptiska demonstranternas bloggar som källa för att vi anser att det skulle ha inneburit alltför subjektiva yttranden och en alltför stor tendens att författaren skönmålade sin egen roll i demonstrationerna. Användandet av YouTube-inlägg medför en viss risk för felaktig översättning och tolkning men vi valde att ändå inkludera denna källa eftersom demonstranten i fråga har citerats och omnämnts på liknande vis i flera nyhetskällor, vilket stärker trovärdigheten i inlägget.

Vi har valt att fokusera på nyhetsrapporteringar från samtida medier för att få en bild av kvinnornas situation som är så lite bearbetad och analyserad som möjligt. Vi är medvetna om att uttalanden i nyhetsrapporteringar kan vara överdrivna och vi har därför begränsat oss till stora legitima nyhetskällor för att få en så representativ och objektiv bild som möjligt.

Vi anser att Zitouni och organisationen Kvinna till Kvinna är objektiva och tillförlitliga källor, eftersom det är en icke-statlig organisation, oberoende från både egyptiska och svenska framställningar och rapporter, och utan intresse att försköna verkligheten. Dock har vi haft i åtanke att Zitounis uttalanden skulle kunna sätta de egyptiska kvinnorna i sämre dager för att betona sin egen organisations betydelse. Detta tänkte vi på när vi skapade vår intervjuguide och undvek därför frågor om organisationens arbete. Som samordnare arbetar Zitouni med sociala frågor och har därmed en kontakt med egyptiska kvinnor. Det går dock att diskutera hur nära relation Zitouni kan ha till dessa kvinnor med tanke på

hennes position som anställd vid en organisation lokaliserad i Sverige. Zitounis relation till egyptiska kvinnor har påverkat den bild hon har gett oss av kvinnornas situation i Egypten.

6.1.3 Tillvägagångssätt

Genom att pröva den manliga dominansen i den egyptiska revolutionen har vi haft möjligheten att i en fallstudie göra en djup och nära analys av huruvida teorin kan upprätthållas i en revolution. Problemet med att genomföra en fallstudie är att slutsatsens generaliserbarhet begränsas. Vår slutsats om kvinnors roll i den egyptiska revolutionen behöver nödvändigtvis inte vara representativ för kvinnor i andra revolutioner. Man skulle däremot kunna spekulera i om revolutioner som tar plats i länder med likartade patriarkala strukturer som Egypten ställer kvinnor inför liknande utmaningar. Vi tror därmed att våra slutsatser skulle kunna generaliseras till Egyptens grannländer eftersom vi tror att närliggande länder med samma religion och liknande kulturer utvecklar likartade patriarkala strukturer i samhället.

Vidare varade den egyptiska revolutionen under en kort tid. Hade vi studerat en revolution som varade under en längre tid hade vi kunnat undersöka själva utvecklingen av kvinnans roll i olika skeden av en revolution. En sådan studie hade kunnat förtydliga den manliga dominansens betydelse för hur kvinnan kan ta utrymme i den offentliga sfären. För att påvisa ett mer generellt mönster av hur kvinnan utmanar den manliga dominansen hade det också varit givande att studera kvinnans roll under olika revolutioner från olika tidsperioder och med olika revolutionära mål, för att genom en komparativ studie undersöka om dessa faktorer påverkar hur kvinnan deltar i revolutioner.

I den här studien valde vi att enbart undersöka en utmanande faktor till den manliga dominansen, kvinnligt utrymme. För att kunna dra starkare generella slutsatser om den manliga dominansen i revolutioner kan man inkludera fler utmanande faktorer. Man skulle till exempel kunna inkludera fler arenor, som den politiska eller privata sfären, när man studerar kvinnans roll och utrymme. Det hade man kunnat göra genom att titta närmare på hur kvinnornas rättigheter i den egyptiska konstitutionen förändrades i samband med revolutionen, hur antalet platser i parlamentet fördelades efter det nästkommande valet eller hur deras roll var i hemmet.

Man skulle även kunna titta närmare på männens agerande under revolutioner, hur männens attityd och acceptans mot kvinnorna var och vilka strategier de använde för att ta utrymme i samhället eller för att begränsa kvinnornas utrymme. Studerar man både männens och kvinnornas ageranden i en revolution kan man göra en komparativ studie vilket skulle kunna förstärka slutsatsen om endera parters roll i samhället och möjligheter till utrymme i den offentliga sfären under revolutioner.

Den telefonintervju vi genomförde var semistrukturerad vilket gjorde att respondenten kunde tala relativt fritt utifrån de övergripande frågor vi lade fram. Detta upplägg gav möjlighet till en bekväm och öppen intervjusituation, med

naturligt utrymme för följdfrågor och förtydliganden. Även om vi har varit noga med att använda respondentens yttranden korrekt är vi medvetna om att en telefonintervju kan medföra missförstånd, det kan ha varit feltolkningar och förvridningar från både vår och respondentens sida. Det skulle dessutom ha inneburit en högre validitet om vi hade haft möjlighet att genomföra en intervju ansikte mot ansikte, eftersom kroppsspråk och ögonkontakt hade underlättat kommunikationen.

6.2 Slutsats

Vi har sett att kvinnorna i Egypten både tog och fick utrymme, och kanske finns det ett samband mellan dessa möjligheter. Får kvinnan utrymme tror vi att hennes möjligheter att ta utrymme också ökar. Detta skulle kunna bero på att kvinnans inkludering i den offentliga sfären är på mannens villkor. När den manliga dominansen upprätthålls, när mannens intressen är i fokus och när mannen behöver kvinnans stöd, då får kvinnan troligtvis mer utrymme och kan också ta mer utrymme. Behovet av kvinnans stöd i revolutioner tror vi kan vara en förutsättning för att kvinnan ska kunna börja ifrågasätta och utmana den manliga dominansen. Kanske skapas det ett nytt beroendeförhållande som underlättar kvinnans inkludering i samhället. Vi tror att andra stora samhällsförändringar och sociala rörelser kan ha liknande effekt på den manliga dominansen eftersom sådana reformer också behöver ett enat folk och gör männen mer beroende av kvinnornas deltagande.

Vår slutsats om att kvinnorna i Egypten utnyttjade den manliga dominansen är problematisk att generalisera till andra revolutioner, eftersom vi har studerat ett unikt fall med specifika samhällsstrukturer. I samhällen med andra patriarkala strukturer, religiösa uppfattningar och kulturella normer skulle kvinnorna kanske utnyttja den manliga dominansen annorlunda. Kanske hade kvinnor utvecklat andra strategier för att utmana den manliga dominansen och ta utrymme under andra omständigheter och förutsättningar.

Vi tror att patriarkala strukturer i samhället gör att den manliga dominansen och fokuseringen på männens intressen blir ett normaltillstånd i samhället. För att överleva kan det kanske vara bättre för kvinnorna att upprätthålla den manliga dominansen än att utmana den. Att bli försörjd och att ha familjens respekt väger troligtvis tyngre än att försöka ta utrymme. De patriarkala strukturerna i Egypten kan göra att kvinnorna hamnar i en beroendeställning till männen för att bli försörjda. Vi tror att männen respekterar kvinnorna mer om de går in i stereotypiskt kvinnliga roller än om de agerar mer aggressivt och stereotypiskt manligt. Att upprätthålla den manliga dominansen, genom att agera under männens kontroll, är troligtvis ett säkrare tillvägagångssätt för kvinnor att få utrymme. Detta utrymme är visserligen på mannens villkor och mindre än om kvinnorna hade brutit den manliga dominansen, men de blir nog accepterade i större utsträckning om de väljer att hålla sig till den kvinnliga normen.

En faktor som kan ha påverkat kvinnorna att ta mer utrymme i den offentliga sfären är påtryckningar från västvärlden. Västvärldens media och nyhetsrapporteringar verkar ha gett de egyptiska kvinnorna ett större utrymme att synas och höras och därmed kanske kvinnorna i Egypten utmanade den manliga dominansen mer. Vi tror att en globaliserad värld innebär att omvärlden ständigt är närvarande och kan influera revolutionens riktning och människors ambitioner. Vi tror att omvärldens uppmärksammande av kvinnorna i den egyptiska revolutionen uppmuntrade dem ytterligare till att stå upp för sina rättigheter och kräva mer utrymme i samhället.

De kvinnliga strategier vi har identifierat var framgångsrika i den egyptiska revolutionen eftersom de byggde på hur kvinnor kunde mobilisera sig. Efter revolutionens slut mobiliserade sig inte kvinnorna i lika stor utsträckning längre, kanske behövde kvinnorna andra strategier för att fortsätta ta utrymme i samhället? Eller var det just att mobilisera sig som kvinnorna behövde göra? Vi tror att kvinnan kan utnyttja den manliga dominansen även efter en revolution genom att fortsätta använda de kvinnliga strategierna, kanske behöver de bara utvecklas för att anpassas till ett samhälle utan revolution. Strategierna behöver antagligen fokusera mindre på just mobilisering på gatan och mer på kvinnans inkludering i politik, parlament och organisationer. Kanske kan det även finnas fler faktorer än behovet av att mobilisera sig som gör att kvinnor utvecklar en gemensam identitet och engagerar sig mer tillsammans som grupp i samhället.

6.3 Vidare forskning

Trots vår fallstudies begränsade generaliserbarhet kan vi påstå att vår studie är en utgångspunkt för fortsatt forskning om kvinnors utrymme i revolutionära sammanhang. Vår slutsats att kvinnorna i den egyptiska revolutionen både upprätthöll, utmanade och utnyttjade den manliga dominansen för att ta utrymme leder till en rad nya forskningsfrågor. Hur stor betydelse har landet revolutionen bryter ut i? Hur stor inverkan har det revolutionära landets patriarkala strukturer, kultur och religion? Finns det fler faktorer som kan påverka huruvida kvinnan upprätthåller, utmanar eller utnyttjar den manliga dominansen för att ta utrymme? Finns det specifika förutsättningar för att de kvinnliga strategierna ska vara framgångsrika?

Det vore intressant att göra en komparativ studie för att undersöka flera revolutioner från olika delar av världen med olika patriarkala strukturer och olika dominerande religioner och kulturer för att se hur stor inverkan dessa faktorer egentligen har på kvinnans möjligheter att ifrågasätta den manliga dominansen. Finns det till exempel olika faktorer i religioner och kulturer som skapar olika förutsättningar för män och kvinnor? Genom att studera olika långa revolutioner skulle man kunna undersöka om det är lättare att bryta den manliga dominansen under en längre tidsperiod än vad det var i den egyptiska revolutionen som bara varade några veckor. Hade det varit lättare för kvinnorna i Egypten att fortsätta utöka sitt utrymme efter revolutionens om den hade varat längre?

Revolutioner har historiskt sett behövt ett enat folk, men har vissa revolutioner inkluderat kvinnor mer än andra? Finns det vissa revolutionära budskap såsom demokrati och mänskliga rättigheter som inkluderar kvinnan i högre grad än andra revolutionära mål? Genom att jämföra revolutioner med olika utgångspunkter skulle man kunna studera huruvida de revolutionära budskapen påverkar graden av kvinnligt utrymme. Dessutom vore det intressant att undersöka om det finns fler faktorer i en revolution än enbart mannens behov av ett enat folk som gör att kvinnans utrymme utökas.

Man skulle också kunna titta på om de kvinnliga strategier vi har identifierat går att hitta i andra situationer där regimer utmanas och samhället står inför en förändring, till exempel i inbördeskrig eller andra konflikter. Är det de kvinnliga strategierna eller det revolutionära sammanhanget som påverkar kvinnan mest i hennes utmanande av den manliga dominansen? Det vore även intressant att undersöka om kvinnan använder andra kvinnliga strategier för att ta utrymme efter revolutioners slut? Och kan det vara så att mannen har manliga strategier för att motverka kvinnans utökade utrymme?

Det hade varit givande att mer noggrant studera kvinnornas roll i det egyptiska samhället i stort, för att kunna jämföra kvinnornas utrymme i större utsträckning. Att undersöka fler arenor såsom hemmet och parlamentet skulle kunna leda till alternativa sätt för kvinnorna att ta utrymme och fler kvinnliga strategier för att utmana den manliga dominansen. Kan det vara så att de kvinnliga strategierna är situationsanpassade eller finns det kvinnliga strategier som är framgångsrika på flera arenor?

Vi har tidigare diskuterat huruvida västvärlden uppmuntrade de egyptiska kvinnorna till att kämpa för mer utrymme i samhället genom att framhäva kvinnorna i nyhetsrapporteringar. Kan det vara så att de egyptiska kvinnornas och männens attityder om könsroller påverkades av detta? Utmanade kvinnorna den manliga dominansen mer för att västvärlden såg på? Finns det andra faktorer utanför en revolution som influerar kvinnors kamp för utrymme?

Vår studies slutsats kan vara en utgångspunkt för vidare forskning om kvinnliga strategier i revolutioner. Om våra teorier kring kvinnliga strategier testades på olika revolutioner skulle deras hållbarhet genom en teoriutvecklande studie kunna erkännas eller förkastas.

7 Referenslista

Primärmaterial

Zitouni, Sofia, 2013. Samordnare för Egypten och Jordanien på Kvinna till Kvinna. Telefonintervju 26 april 2013.

Sekundärmaterial

Böcker

Henderson, Sarah, L. - Alana S. Jeydel, 2007. *Participation and protest: Women and Politics in a Global World*. New York: Oxford University Press, Inc.

Maggard, Sally Ward, 1990. "Gender contested: Women's participation in the Brookeside Coal Strike" i West, Guida - Rhoda Lois Blumberg (red.), *Women and Social Protest*. New York: Oxford University Press, Inc., s. 75-102.

Molyneux, Maxine, 1985 refererad i Linda Lobao, 1990. "Women in Revolutionary Movements: Changing Patterns of Latin American Guerrilla Struggle" i West, Guida - Rhoda Lois Blumberg (red.), *Women and Social Protest*. New York: Oxford University Press, Inc., s. 180-207.

Pateman, Carole, 1988 refererad i Iris Marion Young, 2009. *Globala utmaningar: krig, självbestämmande och global rättvisa*. Hägersten: Tankekraft.

Payne, Charles, 1990 refererad i Sally Ward Maggard, 1990. "Gender contested: Women's participation in the Brookeside Coal Strike" i West, Guida - Rhoda Lois Blumberg (red.), *Women and Social Protest*. New York: Oxford University Press, Inc., s. 75-102.

Young, Iris Marion, 2009. *Globala utmaningar: krig, självbestämmande och global rättvisa*. Hägersten: Tankekraft.

Vetenskapliga artiklar

Beckwith, Karen, 2007. "Mapping strategic engagements: Women's movements and the state" *International Feminist Journal of Politics*, vol. 9, nr. 3, s. 312-338.

Benallègue, Nora, 1983. "Algerian women in the struggle for independence and reconstruction", *International Social Science Journal*, vol. 35, nr. 98, s. 703-718.

Burns, Sarah Chloe, 2012, "Mothering mother earth: the power of women in modern third world reform movements", *Forum on Public Policy: A Journal of the Oxford Round Table*, vol. 2012, nr. 2, s. 1-42.

Daly, Sunny, 2010, "Young women as activists in contemporary Egypt: Anxiety, leadership, and the next generation", *Journal of Middle East Women's Studies*, vol. 6, nr. 2, s. 59-85.

- Elsadda, Hoda, 2011. "Women's rights activism in post-Jan25 Egypt: Combating the shadow of the first lady syndrome in the Arab world", *Middle East Law and Governance*, vol. 3, nr. 1, s. 84-93.
- Joseph, Sarah, 2012. "Social media, political change, and human rights", *Boston College International & Comparative Law Review*, vol. 35, nr. 1, s. 145-188.
- Middleton-Detzer, Althea M., - Jillian M. Slutzker- Samuel F. Chapple-Sokol-Sana A. Mahmood, 2011. "Women and the Egyptian revolution: a dream deferred?", *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture*, vol. 17, nr. 3, s. 106-115.
- Richter-Devroe, Sophie, 2012. "Defending their land, protecting their men", *International Feminist Journal of Politics*, vol. 14, nr. 2, s. 181-201.
- Stewart, Pamela, 2008. "'Taking one's part in the revolution': a comparison of women's labor as tools of revolutionary change in France, Vietnam and Poland", *Working USA: the Journal of Labor and Society*, vol. 11, nr. 4, s.499-522.
- Winegar, Jessica, 2012. "The privilege of revolution: Gender, class, space and affect in Egypt", *American Ethnologist*, vol. 39, nr. 1, s. 67-70.

Elektroniska resurser

- Amnesty International, Hemsida, 2011. "Egyptian women protesters forced to take virginity tests" [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/egyptian-women-protesters-forced-to-take-virginity-tests> %E2%80%982011-03-23. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Bialer, Jake, 2011. "Egyptian women show courage participating in Mubarak protests" [elektronisk]. *Huffington post*, 2011-02-02, Tillgänglig: http://www.huffingtonpost.com/2011/02/02/egypt-women-protests_n_817822.html. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Bortot, M. Scott, 2011. "Egyptian Cyberactivist focuses on women and minorities" [elektronisk]. *IIP digital*, 2011-03-29. Tillgänglig: <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/article/2011/03/20110329115205m0.3554499.html#axzz2TCQyGykp>. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Fridh Kleberg, Carl, 2011. "Kvinnor i kampen om nya Egypten" [elektronisk]. *Dagens Nyheter*, 2011-11-26. Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/kvinnor-i-kampen-om-nya-egypten>. Hämtdatum: 2013-05-09.
- Hausmann, Ricardo - Laura D. Tyson - Saadia Zahidi, 2012. World Economic Forum Gender Gap Report" [elektronisk]. Tillgänglig: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Korrespondenterna, 2013. "Den arabiska vårens arv till kvinnorna" [TV-program]. SVT 2, 9 april.
- Krajeski, Jenna, 2011. "Women are a substantial part of Egyptian protests" [elektronisk]. *Slate*, 2011-01-27. Tillgänglig: http://www.slate.com/blogs/xx_factor/2011/01/27/egyptian_protests_women_are_a_substantial_part.html. Hämtdatum: 2013-04-29.

- Kvinna till Kvinna, Hemsida, 2012. Egypten [elektronisk]. Tillgänglig: <http://kvinnatillkvinna.se/blog/land/egypten/>. Hämtdatum: 2013-05-07.
- Power, Carla, 2011. "Silent no more: the women of the Arab revolutions" [elektronisk], *Time*, 2011-03-24. Tillgänglig: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2059435,00.html>. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Rice, Xan - Katherine Marsch- Tom Finn - Hariett Sherwood - Angelique Chrisafis - Robert Booth, 2011."Women have emerged as key players in the Arab Spring" [elektronisk]. *the Guardian*, 2011-04-22. Tillgänglig: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/apr/22/women-arab-spring>. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Riggen-Ransom, Michelle. 2011. "Interview: Shima'a Helmy and the future of revolution" [elektronisk]. *Pop Tech*, 2011-02-07. Tillgänglig: http://poptech.org/blog/interview_shimaa_helmy_and_the_future_of_revolution.html. Hämtdatum: 2013-05-14.
- Saadawi, Nawal el, 2011 citerad i Socolovsky, Jerome, 2011. "Egypt protests level playing field for women" [elektronisk]. *Voice of America*, 2011-02-07. Tillgänglig: <http://www.voanews.com/content/egypt-protest-leveling-the-playing-field-for-women-115591364/172704.html>. Hämtdatum: 2013-04-29.
- Saoub, Esther, 2011. "The unseen factor: Egypt's women protesters" [elektronisk]. *DW-World*, 2011-02-10. Tillgänglig: <http://www.dw.de/the-unseen-factor-egypts-women-protesters/a-14834006>. Hämtdatum: 2013-04-29.
- YouTube, Hemsida, 2011. Meet Asmaa Mahfouz and the vlog that Helped Spark the Revolution [elektronisk]. Tillgänglig: http://www.youtube.com/watch?v=SgjIgMdsEuk&feature=youtube_gdata_player. Hämtdatum: 2013-05-16.

8 Bilaga

Intervjuguide till semistrukturerad telefonintervju med Sofia Zitouni från Kvinna till kvinna, 2013-04-26.

Kan du beskriva hur kvinnans roll såg ut under revolutionen 2011?

- hur tog hon plats i demonstrationerna, hur var hon som aktör i revolutionen?
- var det någon skillnad på hur hon tog plats i samhället jämfört med innan revolutionen?

Varför tror du att kvinnan deltog i revolutionen i så stor utsträckning?

- fanns det speciella faktorer som gjorde det lättare för kvinna att ta det utrymmet i samhället?
- gjorde revolutionen att kvinnan tog plats i samhället och politiken på ett nytt sätt?

Var det något speciellt kvinnor gjorde under revolutionen, till skillnad från männen?

- fanns det något mönster?

Har kvinnans roll i det egyptiska samhället förändrats sedan revolutionen?

- är kvinnan involverad inom politiken idag?
- har attityden mot kvinnor (från samhället) förändrats efter revolutionen?

Vill du omnämnas i uppsatsen?